

Görkəmli yazıçı-publisist, ictimai-siyasi xadim Hidayət Orucovun "Burdan min atlı keçdi" kitabını vərəqlədikcə, illərin istisnayı qəlbində yaşıdan, yaddaşında xoş xatırələri çözələyən yazıçının qələmə aldığı əzəli türk torpaqları olmuş Qərbi Azərbaycanda soydaşlarımızın yaşadıgi ictimai-siyasi şəraitin, ədəbi-mədəni mühitin, C.Cabbarlı adına İrəvan Dövlət Azərbaycan Dram Teatrının keçdiyi yolun, görkəmli azərbaycanlı ictimai və dövlət xadimlərinin faaliyyətinin, bütövlükde Qərbi azərbaycanlılar illər boyu məkrli erməni siyasetinə qarşı apardıqları mübarizənin canlı şahidinə çevrilirsən sanki...

Kitabın "Irəvana yeddi məktub" bölməsində isə müəllif ötən əsrin 70-ci illərindən başlayaraq İrəvanda genişlənən anti-Azərbaycan, antitürk siyasetini, xüsusi də həmin dövrədə ermənilərin Heydər Əliyev şəxsiyyətinə qısqanlıq, paxılıq, hətta düşməncilik münasibətini əks etdirən müşahidələrini qələmə alıb. Kitabın "Irəvana yeddi məktub" adlı bölməsində müəllif yazır:

"Gevork Eminin "Ermənistən haqqında yeddi nəğmə"sindəki işırtmələri də oxumuşam, S.Kaputikyanın "Karvanlar hələ yoldadır"indəki, V.Petrosyanın "Erməni eskizləri"ndəki uydurmaları da. B.Ulubabyanın, S.Xan-zadyanın, H.Şirazın, Z.Balayanın, K.Simonyanın... qatı şovinizm qoxuyan, qonşu xalqlara qarşı nifret, soyqırımı hissələri aşılan, həqiqətdən, məntiqdən uzaq cəfəngiy-

yatlarıyla da çoxdan tanışam... Xeyli vaxtdır içimdə "Yeddi məktub"u yazmağa ciddi ehtiyac duyuram. Və son aylarda hiss edirəm ki, daha yazmamaq mümkün deyil. Ona görə qələmə üz tuturam və yaza-yaza mənə elə gəlir ki, yazdıqlarım yalnız "Bakıdan İrəvana məktublar"dır...".

Yeri gəlmışkən, onu da qeyd edək ki, ermənilərin öz havadarlarına arxalanaraq açıq şəkildə həyata keçirdikləri mil-lətçilik siyasetini tənqid etmək, xalqımızın dahi oğlu Heydər Əliyev şəxsiyyətinə düşməncilik münasibətlərini onlarla bir məkanda çalışa-çalışa qələmə almaq o dövrədə müəllifdən böyük cəsarət tələb edirdi. Ümummillili-kənd Heydər Əliyevin 100 illik yubileyini qeyd etdiyimiz bir vaxtda XX əsrin ikinci yarısında və XXI əsrin əvvəllərində dünyani həyətənləndirən siyaset korifeyi, dövlətçilik patriarxi, dünyaşöhrətli dahi şəxsiyyət haqqında ilk yazıldan olan "Irəvana yeddi məktub" bu gün də aktualdır. Oxucu marağını nəzərə alaraq həmin məktubları ardıcılıqla təqdim edirik:*

Irəvana yeddi məktub

15 iyun, 1993
VI məktub

(əvvəli ötən sayımızda)

2. Qaçqınların və məcburi köçkünlərin sayının bir milyondan artıq, ölkə əhalisinin hər yeddi nəfərdən birinin qaçqın və ya köçkün olması analoqu olmayan göstərici kimi dünya birliliyini ciddi narahat edib düşündürdücə İrəvanı əsəbileşdirir. Nə üçün? Heydər Əliyev diplomatiyası Ermənistandan iki yüz otuz min azərbaycanlının, on səkkiz min kürdün, bir neçə min rus və başqa xalqların nümayəndələrinin, 1988-ci ilin qarlı dekabrında, üçcə gündə ölümlə, silahlı öz ocaqlarından Azərbaycana qovulduqlarını, eyni zamanda Mərkəzi Asiyadan 58 min Ahıska türkünün Azərbaycana pənah gətirməsini dünyaya təqdim edə bildi.

3. Heydər Əliyev 1988-ci il-dən başlayaraq Ermənistanda soydaşlarımıza qarşı törədilən cinayətləri və təcavüzkar müharibəni müəyyən zaman kəsiliyinin hadisəsi kimi deyil, iki yüz ilə yaxın dövrə Qafqazda türklərə qarşı məqsədyönlü şəkildə aparılan deportasiya və soyqırımı siyasetinin tərkib hissəsi səyir və cinayətlərin siyasi-hüquqi qiymətini bu kontekstdə verir. Ölkə rəhbərinin "1948-1953-cü illərdə azərbaycanlılarının Ermənistən SSR-dəki tarixi-etnik torpaqlarından kütłəvi surətdə deportasiyası haqqında" 18 dekabr 1997-ci il və "Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında" 26 mart 1998-ci il tarixli fərمانlarının preamblendəki əsaslı faktlar, argumentlər və bunlardan doğan məntiqi qərarlar erməni siyasetçilərini və diplomatları neçə illərdir çəşbaş salıb. Xocalı qətləmənin soyqırımı sayılmasını, ölkə Prezidentinin fərmanı ile hər il 26 fevralda saat 17:00-da Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsinin bir dəqiqəlik sükütlə yad edilməsini İrəvan siyasetçiləri, diplomatları, jurnalistləri "əsassızlaşdırmaq" məqsədilə yüz yerə əl at-salar da bir şey çıxmır.

4. Heydər Əliyev Qərbi Azərbaycandakı soydaşlarımıza öz tarixi etnik torpaqlarında yaşadıqlarını hemişə vurğulayıb və bu, şübhəsiz, İrəvan tərəfindən təbəssümle qarşılanır. Erməni mətbuatı Azərbaycan Prezidentinin görkəmli alim, akademik Mustafa bəy Topçubaşovun anadan olmasının 100 illiyinə həsr olunmuş təntənəli toplantıda açıqladığı dürüst tarixi faktı uzun müddətdir unutmur. Prezident 14 oktyabr 1995-ci ildə həmin toplantıda dərin məzmunku çıxışında demişdir: "Mustafa bəy Topçubaşov... İrəvan şəhərində, qədim Azərbaycan torpağında dünyaya göz açıb...".

Bu, həqiqətdir cənablar, Heydər Əliyev Azərbaycanın əvəz-siz sehiyyə qurucusu, görkəmli dövlət xadimi Əziz Əliyevin anadan olmasının 100 illiyi yubileyində, XX əsr Azərbaycan fəlsəfəsinin nəhəng siması Heydər Hüseynovdan söz açanda və Qərbi Azərbaycandan çıxmış bir çox başqa məşhur soydaşlarımıza xatırlayanda da həmin həqiqəti döñə-döñə vurğulayırdı!

5. Heydər Əliyevin ümumtürk milli-mənəvi birlüyü, 71 illik sovet rejimi dönəmində, ümumiyyətlə iki yüz ilə yaxın rus imperiyası vaxtlarında unutdurulmuş adət-ənənələrin, mənəvi-dini dəyərlərin, özgürlüğün, ləp başlıcası istirilmiş əlaqələrin bərpası isti-

qamətində deyimləri, fikirləri, bu sahədə əvəzsiz fəaliyyəti İrəvanı qorxudur və sarsıdır. Çünkü eyni soydan olan xalqların milli-mənəvi dəyərləri, itirilmiş əlaqələri bərpa olunduqca humanizm və tolerantlığı ulu tarixdə silinməz izlər qoyan bu xalqların gürcü qarşısında erməni təcavüzkarlığının, yeni erməni fitnəlerinin qarşısı alınar. İrəvan mətbuatında çox hallanan "bir millət - iki dövlət!" deyimi bütün türk xalqlarının və dövlətlərinin fəaliyyətində birləşdirici enerjiyə, mənəvi amilə çevrilə biləsə, bu xalqlara qarşı töredilmiş haqsızlıqlar da aradan qaldırıla bilər, işğal olunmuş ərazilər də azad olunar!

İrəvanı qorxudan da budur!

6. Erməni mətbuatında nəhəngləq yazılrı ki, ölkə Prezidenti səviyyəsində aparılan Azərbaycan təbliğatı Ermənistən Qarabağ məsələsində tez-tez siyasi, diplomatik səhvələr etməyə məcbur edir. Dünya Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi düzgün məntiqi yolla irəliləyən, yalnız həqiqətə, gerçəkliyə söykənən Azərbaycan diplomatiyası və siyasetini, İrəvanın isə bu sahədə çoxsaylı səhvələrini hələ ki, sadəcə müşahidə edir.

7. Azərbaycanda Heydər Əliyevin sivil bəşəri dəyərlərə, Azərbaycan xalqının zəngin insani, etik-mənəvi dəyərlərinə, tolerantlığına söykənən milli siyaseti İrəvana əl yeri qoymur. Dünya birliyi də, nüfuzlu bəy-nəlxalq təşkilatlar da, demokratik dövlətlər de birmənali şəkildə etiraf edirlər ki, milli siyaset sahəsində postsovet məkanının yalnız Azərbaycanda klassik nümunə mövcuddur və bu klassik nümunədən yeni müstəqillik qazanmış və ya son illərdə demokratik dövlət quruculuğuna başlamış ölkələrin də yararlanması məsləhət görülür. Ermənilərin Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərindən kənarda şad-xürrəm yaşamaları və bu millətdən olan Azərbaycan vətəndaşlarının mühabibəyə, erməni təcavüzkarlarına kəskin etirazla dolu bəyanatları və BMT-ya, Avropa Şurasına, ATƏT-ə ünvanişmiş müraciətləri İrəvanı lap təbdən çıxarırlar.

İrəvan bu məsələdə məni də unutmur. Arkadi Harutyunyants adlı jurnalist "Respublika Arme-niya" qəzetiinin 11 iyul 1997-ci il nömrəsində yazır: "...Yeri gəlmışkən, Bi-Bi-Si-nin müxbiri A.Manvelyan ötən il Bakıda olanda milli siyaset məsələləri üzrə Dövlət müşaviri Hidayət Orucovdan belə müraciətlər barədə soruşanda, o, gözlerini qırpmadan cavab verib: "Görürsən, bizdə ermənilər mühabibə əleyhinə çıxmışdan qorxmular, sizdə isə qorxurlar".

Bu, həqiqətdir, Arkadi. Sənin tək-tük sözün həqiqətdir, lakin yozumun - yox:

"...Əlbəttə, respublikanın baş təbliğatçısı Heydər Əliyevi qeyd etmək səhv olardı, o, şəxsən özü bütün görüş və çıxışları zamanı təbliğat fəaliyyəti ilə məşğul olur, yuxarıda deyilən bütün müləhizələri təsdiq edir, təbliğat kampaniyalarını və şouları şəx-sən təşkil edərək erməni xalqını nüfuzdan salmaq üçün hər bir vasitədən yararlanır... İşğal edilmiş ərazilərin tarixində və azərbaycanlı qaçqınlarının yanında da təbliğatı pripiskaları təşkil edir. (?)

Hansısa hazır reseptlər vermək məqsədi güdmədən qeyd etmək istərdim ki, zənnimcə, bize əks-təbliğat işinin mükəmməl, işlek və dinamik sistemini yaratmaq son dərəcədə zəruri-dir. Bu, zamanın tələbi və zorla boynumuza qoyulmuş ideoloji qarşidurmanın nəticəsidir". Bu sətirlər də göstərir ki, Heydər Əliyevin hərtərəflı, nəhəng fəaliyyətinə qarşı əks-təbliğat qurmaqda İrəvan çox aciz idi və bu acizlik inđinin özündə də davam edir.

Bu gün Ermənistən iqtidarı-nın yeritdiyi "Dağlıq Qarabağ siyaseti"nin uğur qazana bilməməsini, hətta iflasa uğramaq təhlükəsi qarşısında qalmasını erməni mətbuatı, məlumat agentlikləri, İrəvanın siyaset adamları yenə də Heydər Əliyev diplomatiyası ilə bağlayırlar. Belə açıq-aşkar etirafa, gerçəkliliyin bu ölçüdə dərkine sözüm yoxdur. Mən ancaq və ancaq inkarolunmaz bu faktları qırmızı xətlə altını cıza-cıza qeyd etmək və qiymətləndirmək istərdim:

Ermənistən Milli Demokrat İttifaqının lideri, respublika parlamenti-nin deputati Vazgen Manukyanın Ermənistən Məlumat Agentliyi müxbirinə verdiyi müsahibə (13 dekabr 2003-cü il) həqiqətən də Heydər Əliyev döhasının, onun parlaq zəka sahibi olmasının, hadisələrin inkişaf meylini düzgün dərk etməsinin sözsüz etirafıdır. Müsahibədə deyilir: "Heydər Əliyev Dağlıq Qarabağ münaqışəsinin dinc danişqlar yolu ilə tənzimlənməsi imkanlarını çox düzgün qiymətləndirirdi... Heydər Əliyevin uzun illər boyu Ermənistənə düşmən kəsilməsinə baxmaya-raq, mən Onun ölümündən kədərləndiyimi bildirir, ailəsi və qohumlarına başsağlığı verirəm. Heydər Əliyev layiqli düşmən idi, şəraiti düzgün qiymətləndirməyi bacaran parlaq zəka sahibi...".

Ermənistən Məlumat Agentliyi bu il yanvar ayının 17-də həmin mövzuya yenidən qayıtmalı olub. Bu dəfə Ermənistən sabiq aparıcı Ümummillili Hərəkat Partiyası liderlərindən biri David Şahnəzəryanın müsahibəsi haqqında geniş məlumat verilib. Vaxtılı "Qarabağ Komitəsi"nin yaradıcılarından biri olmuş Şahnəzəryan bu qənaəddədir: "1998-ci ildə Koçaryanı dəstekləyən qüvvələrin çoxuindi dərk etməkdər ki, Dağlıq Qarabağı danişqlar prosesindən kənarlaşdırmaq lazımdı. Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin danişqlara sıfırdan başlamaq haqqında bəyanatı Ermənistənindən indiki iqtidarı-nın yeritdiyi yanlış siyasetin nəticəsidir və hazırlı məhələdə Dağlıq Qarabağ problemini artıq işğal olunmuş ərazilər probleminə transformasiya edilir. Ermənistən iqtidarı-nın yeritdiyi xarici siyaset kursu iflasa məruz qalıb. Ermənistən bölgə və dünya proseslərindən təcrid olunacaq". David Şahnəzəryanın dediyinə görə, artıq dərhal "yarlılıklar yapışdırmağa" başlayıb. Dağlıq Qarabağ münaqışəsini dinc danişqlar yolu ilə tənzimləmək formatı düzgün seçilməyib. Həm də Azərbaycanın sabiq Prezidenti Heydər Əliyev danişqlarda da siyasi çeviklik göstərərək Robert Koçaryanı çıxılmaz vəziyyətə sala bilmışdır...".

Zənnimcə, şərhə və əlavəyə ehtiyac yoxdur. ■